

Titel: Fortegnelsen over Trykkefrihedens Skrifter III, stk. 7

Citation: "Fortegnelsen over Trykkefrihedens Skrifter III, stk. 7", i *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Fortegnelsen bind 3, Fortegnelse paa alle de Skrifter som siden Trykfriheden ere udkomne, stk. 1-27, anm. nr. 1-272, dækkende 14.09.72-14.09.73 [stk. 2-27 ikke averteret i Adresseavisen]*, Gyldendal, 1773, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/catalog/tfs-texts-4_003-shoot-workid4_003_007/facsimile.pdf (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Fortegnelsen bind 3, Fortegnelse paa alle de Skrifter som siden Trykfriheden ere udkomne, stk. 1-27, anm. nr. 1-272, dækkende 14.09.72-14.09.73 [stk. 2-27 ikke averteret i Adresseavisen]

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Kritisk Fortegnelse
over alle udkomne
Skrifter,
siden
Trykfrigheden.

Tredie Aargang, 7. Stykke.

No. 26.

Hellige Taler, afhandlede i Kabinettet paa Kronborg, for Dronning Carolina Mathilda, af Peder Hansen, residerende Kapelan ved Slots og Garnisons Kirken i Helsingør. Trykt og findes til Kiøbs hos H. E. Sander, og J. F. Morthorst for 24 s. stor 6 $\frac{1}{2}$ Ark.

Nysgierrighed har vel, ikke uden Aarsag, forKaffet disse Prækener adskillige Kiøbere; den Leplighed, ved hvilken de ere holdne, og som bliver erindret ved deres Anmeldelse i de offentlige Tidender, maatte naturlig foranledige den.

3die Aargang. G 3k.

Ikke desmindre forsikrer Hr. Hansen strax i Fortalen, at disse Nysgierrige ville blive skuffede, da de forgiwes i disse Taler skulde søge noget besynderligt enten i Henseende til deres Værd eller Indhold, eftersom de i ingen Henseender udmærke sig fra de almindelige. Dersom Forfatteren har meent dette alvorligen, og været overbevist i sær om det første, da skulde han neppe kunde give os fyldestgørende Grund til deres offentlige Udgivelse. At formere de maadelige Præfeners Antal, hvoraf vi for lang Tid siden have for mange, kunde dog ikke falde ham ind. I Henseende til Indholden finde vi vel ikke noget stærkt i Dyne faldende Besynderligt; dog, naar vi i Forvejen underrette, med agtsomme Dyne følger ham, kunne vi ikke misliende hist og her et Sideløst, der rober den besynderlige Leilighed; I den første Præken i sær medte os adskillige Steder af dette Slags. Ja det Balg af Talerne Hovedlærdomme, hvilke mestendeels ere Religionens Grundsandheder, synes og for den største Deel at være bestemt af Leiligheden, og hvem vilde dadle Prædikanten derfor, naar han for Resten har Skionsomhed nok, til at berøre det besynderlige paa en gavnlig og opbyggelig Maade, uden at forbitte og forvirre Gemittet? Og i denne Henseende troe vi, at Hr. H. har været lykkelig nok. Ja, der udfordredes, for at forsee sig heri en mindre god Smag,
og

og mindre oplaret Forstand og Skionsomhed, end den, der fremlyser af disse Taler, hvilke overt hovedet ere saaledes beskafne, at de efterlade hos Læserne et ikke usfordelagtigt Begreb om Forfatterens Gaver til den hellige Talekonst. Nærværende Prækener ere i Tallet fire, hvori følgende Lærdomme ere affhandlede 1.) Synden, som et Onsd e ey af Gud; men af Dievelen og os selv. 2.) Guds Ord, som en kraftig Sød. 3.) Christnes Modstand imod Dievelen, kronet med Sejer af Gud. 4.) Vor Jesu Opstandelses Visshed. Hans Hovedsætninger ere i almindelighed vel valgte, og affhandlede med Smag og Skionsomhed, skient ikke overalt med den stærste Grundighed, hvorpaa i sær den anden Præk kan tiene til Beviis, hvor han tager Skriftens Vedligeholdelse og Kraftighed til Beviisgrunde for dens Guddommelighed; ja Grunde kunde vel disse og kaldes, men de ere dog neppe de stærkeste vi have — Grundighed savnede vi ogsaa i den første Prækens anden Deel, hvor Forfat. vil vise, at Gud ikke er Ursag til det moralske Onde. I Indgangen til samme Præk tager Forf. sig for at gotgiøre den Sandhed, at der er en Gud til — men hvis ikke en besynderlig Omstændighed havde bestemt h. h. hertil, saa see vi ingen Grund; og i det første Fald fordrede vi atter Grundighed og meer Dectororie — Mindst sandt vi os fornøiede med den

S 2

sidste

sidste Tale, baade i Hensigt til det heele, og adskillige enkelte Stæder. Forfatterens Hovedsag er her at bevise Christi Opstandelses Visdom, og den vil han bevise 1.) ved Fornufts slutninger. 2.) af de tydeligste Erfaringer — Hvem seer ikke at disse tvende Deele leber sammen? Fornuften maa jo dog her slutte af Erfaringer. — Af enkelte Stæder ville vi for Rummet Skyld kun anfere et af Side 71. "Erfaring maa ligeledes i det aandelige ikke sjelden tilfredstille os, hvor vi ikke med Fornuften kan giennemtrænge. Hvor umueligt er det for os, at indsee og udvikle det væsentlige i vor Religions Hemmeligheder! her maa vi neyes med de indvortes Erfaringer til deres Sandheds og Virkeligheds Beviis" Have vi da og en indvortes Erfaring om Treenigheden, Christi tvende Naturers Forening o. s. v.? Et Sted modte os dog endnu i samme Præken, som vi en vilde indlade: "Jederne gaaer endnu, siger Jorf. som et presset og forbandet Folk. Det lader vel som de i den europæiske Deel af Verden, i det mindste i nogle Riger, saer Borger-Ret, og ansees som Medlemmer af Staten med de Christne; hvorvidt det er ret, er her ikke Sted at bedømme, dog uden at forraade en ubetænk som Religions Jover, træder jeg paa deres Side, der vil have dem behandlet som Mennesker; men som Men-

ne-

nesker, der burde nyde Belgierninger af
Christne, for saavidt de derved ville la-
de dem lede til Christi Kundskab,,. Hvad
mon en Jøde vilde sige om denne Hr. Hansens
Menneskekierlighed? — Saa lidet grundet den-
ne Bemærkning ellers er, saa uvedkommende,
og ildepassende er den og paa det Sted, hvor den
staaer. Forf. Sprog er hverken krybende eller
svingende, men ædelt og passende til Præfesto-
len.

No. 27.

Den Bibelske Chronologie, fra Verdens
Begyndelse indtil den Herre Jesum Christum,
uden Tillæg, Fratagelse eller Forandring i den
hellige Skriftes Tal. Af Marcus Chri-
stian Marquard Marcusen. Kiebenhavn
1771, trykt hos Høpffner og selges paa Bog-
laderne paa Børsen for 3 Mk. stor 1 Mk.
phab. 3 Ark 4to.

Foran Chronologien skilles en pro Memo-
ria, hvor Forf. iblant andet taler om den helli-
ge Skriftes, som en historisk Bogs Ypperlighed
frem for alle Historiebøger i Verden. "Af den
kan Konger og Fyrster hente den Wiisdom, hvor
ved deres Regiering skal blive lykkelig: Ordsp.

G 3

8, 15,

8, 15. At de kunde regiere i Tiden, Job. 36, 7. Og paa en høyere og herligere Maade i Evigheden, Ahab. 1, 6 v. „ Denne Mand er faa bibellæst at han ikke tør bruge en Talemaade uden han lader Biblen sige god for den. — Videre siger han: „ Her kan Kongernes vældige Herrer see, at Herren har ikke ophøyet dem, for at lade dem falde paa Biergene, naar Herrens Krone findes paa Ketsfærdigheds Bey. „ Her taler Forfatteren et Sprog, som ingen uden de Ofterlandske forstaae. Om Lærere siger han: at de af Skriften kan lære med Visshed at giøre Forfskiel imellem det reene og ureene og fremsætte den bestikfede Spise for Guds Huusets Folk i Tiide, og give Ngt paa Tidernes Legn. Matth. 16, 3. „ Vi see heraf, at Hr. Marcusen er en fittig Bibellæser, men kun maadelig i at anvende den. Efter denne Pro Memoria kommer Forf. til Tidsregningen. „ Tidernes Beregnings Forfskiel tælles fra Verdens Begyndelse indtil nu syv, nemlig — til da en Tid skal være. “ S. 8. fortæller han os Faldets Historie, blander det rigtige og urigtige imellem hinandet, uden at røbe mindste Indsigt i Billedstilen. “ Slangen, en af Englene, muelig Seraphim, siger han, ville være den Høieste liig, ville og en Lyde; men med sine Tilhængere begyndte at stride imod Michael og hans Engle og blev derfor udkastet — Slangen, den gamle Drage, for
bittret

“ Noe kan mueligt have gruet ved at tage Slanger ind i Arken, men Herren vilde den skulde være der, og Diavelen kommer ikke altid i en Slange, men undertiden i Dvæg, 5 Mos. B. 27. Heste, 5 Mos. B. 17. Guld og Sølv, Jer. 7. Og in Summa i alt det, som et Menneſſe bruger eller haver, og i alt, hvorved han kan strifes til at synde, endogsaa ved Menneſket. 5 Mos. B. 13, 1. „ Havde Hr. Marcusen været kyndig i de hellige Sprog, og meere øvet i sit Modersmaal; Saa havde han ved Hielp af saamange prægtige Hielpemidler, vi skatte os i vor Levealder lykkelige ved, til Bibelens og den Bibelske Tidsregnings Oplysning, levere os noget rigtigere og fuldstændigere i den bibelske Chronologie. Men vi see, at de hellige Sproges Dyrkning ikke har været hans Sag — Det meget gode i hans Bog quales af den større Mængde Udfrud. Det er høystbedrøveligt, at de theologiske Videnskaber og Bibelens Oplysning saa tit falder i deres Hænder, der snarere synes at være skabte til at fordunkle og formørke, end til at oplyse og forklare den. En from Eensaldighed er ikke nok for en Skriftfortolker. — Indsigt i de hellige Sprog, i Oldsagerne, Jordbeskrivningen, Tidsregningen o. s. v. kan han ikke undvære. Hvor længe skal det være, at Spottere endog i saadanne Bøger skal finde en Rigdom af Føde for deres spogens

spøgende Wittigheder, hvormed de antaste Religionen, fordi een eller anden maadelig Religionsforfægter har forsvaret sin Sag middelmaadig? Dog den Uerfarne, den Eenfoldige kan gierne en Tidlang, indtil han faaer en rigtigere Kundskab, læse selv saadan en Bog uden Skade.

No. 28.

Den Homiletiske Journal. Eller Kritik over Præsternes Prædikener udi Kiebenhavn's Kirker. Kiebh. 1772. Trykt og tilkiøbs hos Thiele for 4 β . Arket. Stor 6 $\frac{1}{2}$ Ark. 8vo.

At udgive en homiletisk Journal af den Indretning og Besskaffenhed, som nærværende, var uden Tvivl en Tanke, der hos enhver Fornuftig og Rettsindig maatte blevet qualt i Fødselen. Der behøvedes ikke stor Estertanke, for at see Følgernes Skadelighed, der aldrig vilde erstattes med en tilfældig Nytte, som maaskee kunde forevindes til at sminke et saadant Foretagende — Ja; hvortil skulde da vel den H. T. nytte? — Hvem skulde den forbedre? — Præsterne? — Jo, jo! Mænd der ere undsatte for et stort Publikums Domme; Mænd, hvis Interesse det af saa mange Aarsager er, at udmærke sig fordeelagtig i sær som Prædikantere — de skulde

G 5

endnu

endnu behøve Sporer! — Og dem skulde de frem for alt andet finde i et Flyveblad som vor Homiletiske Journal! — Nej, de iblant dem som meest behøvede at forbedres, vilde vel snarest herved forværes — Hvad om mange af disse havde betient sig af den, som en hyppelig Materie, til at deklamere over, og anført den iblant vore fordarvende Liders Märker? — Vi skulde da i stedet for Prækener bekomme Anti-Journa-ler — offentlige Debroidelser forbedre sjelden, men forbitre; og forbitre desmeere, jo lavere deres Tænkemaade er, som de angaae — Hvad Virkning skulde den H. T. da vel have hos viffe i den Præstelige Stand, hvis Tænkemaade var menneskelig nok for at rumme en nedrig Forbittrelse, og hvis Smag var for gammel til at omdannes? — Men det er maaskee Tilhørernes Nytte, som svævede Fors. af Journalen for Øyne! — — Disse skulde med Smag at bedømme Prækener, og at udvælge med Skionsomhed deres Prædikantere! — — Det var fortreffeligt! — Men den almindelige Dom har længe siden karakteriseret Stadens Præster, og de, som det er angelegent at høre gode Prækener, have iblant saa mange Prædikantere vel fundet deres Mand — — men de have maaskee valgt efter en falsk Smag, og uden at besidde Indsigter nok, for at dømme ret om en Prækens Værd. Det er ofte sandt!
Men

Men var den H. J. i stand til at raade Bod paa den-
ne Uheld? — De fornødne Indsigter skulde Mæng-
den dog vel aldrig bekomme af den? og Sma-
gen — — ja den danner sig for det mæste efter
Indsigterne, det er at sige, den blev den samme
hos Almenen, som forhen. — Og nu læste man
Journalens usorderlagtige Domme over sin Fa-
vorit Prædikant, og i en entusiastisk Nidkerhed
fordømte Dadreren til de nederste Steder! — el-
ler, hvis den modsatte Biefuling indtraf, fattede
en vis Mistillid til Præsterne i almindelighed;
saaledes som Menneskefienden, der fik et alminde-
ligt Had og Mistanke til det heele Menneskelige
Køn, fordi han var blevet bedragen af den, som
han aldrig torde mistænke for Falskhed. — Vi
trøe saaledes, at have anført Grunde nok for at
misbillige en Homiletisk Journal, der var af en
almindelig Indretning med nærværende; og be-
tragte vi noget næhere dennes besynderlige Kiæn-
demærker, da saae vi endnu flere og besynderligere
Aarsager til at være misfornoyede med samme.
En Tænkemaade *) letindig og naragtig som den
i Evas Natklokke, **) ondskabsfuld, som i en
Einhellig Skoeffikter, en Skrivemaade
fuld af svulstig og latterlig Heytravenshed
som den i Digtet om Sommeren og Friehe-
den,

*) See Journ. over Hr. Dår.

**) See Journ. over Hr. Chemnis.

Den, disse Egenskaber fordte os let til at giette paa Forfatteren; og seend vi endog læste den politiske Randestøber vare vi allerede saa overbeviste om, at vi torde sværge, at det var ingen anden, end — Josias Leopold Bynch.

No. 29.

Den politiske Randestøber. Et Ugeskrift.
Copieret af Josias Leopold Bynch. Kjøbh.
1772 trykt og tilkiøbs hos Thiele for 8 Sk.
stor 2 Ark 8vo.

Det synes, som Hr. B. ikke havde fuldkommen udtømmet sin Letsindighed, eller Uforstammenhed i den homiletiske Journal, og at Bogtrykkeren for at afsielpe ham det tilbageblevne, har maattet sværte endnu et par Ark Papir — eller og han har vildet hævne sig over sin Journals Undertrykkelse — — men hvi skulde han det? Hans Skrifter ere alt vandte til den Skiebne, og han synes som Forfatter at have udklaaret til sit Valgsprog: Nitimur in vetitum — eller vort gamle danske Mundheld: Jo galnere, jo bedre!

No. 30.

Anti-Journalen. No. 1. 2. 3. Hvert
1 Ark 8vo. trykt og tilkiøbs hos Stein.

Lil

Til at vise de flette Følger og Uheld, der vilde flyde af en homiletisk Journal, som var skreven i det almindelige Sprog, og gik ud paa at rette Mængdens Religions Lærere — dertil udfordredes iffluns liden Skienksomhed og Estertanke; og for at indsee, hvad der desuden burde i Besynderlighed giøre den nyelig iblant os udkomne forhadt og afflyet, behøvede man kun selv at aabne Øynene — Den robede alt for meget en B**s Mand og Pen; til at den skulde vinde stor Kredit — Vi troe derfor ikke, at Forfatteren af Anti - Journalen har forbundet sig mange ved at foretage sig en ordentlig Igiendrivelse af den homiletiske Journals Kritik. Siden han dog nu har gjort det, enskede vi, at han havde lidet meer beslittet sig paa at bevare Mine af Upartiskhed; men i Anti Journalen -er alt rigtigt, og Prædikanterne over al Dadel.

No. 31.

De Retfærdiges Kritik over den homiletiske Journal Skrevet af en Weldemende.
Trykt hos P. H. Høeche stor i Ark 8vo.

Læserne mærk vel det satiriske i Titelen, og tage vel ikke Feil af den Person, der stikkes paa — Udførligere ville de ellers finde ham skildret,

naar de vende Bladet. — Vel tilstaae vi, at man bør sette Forfatteren af Tanker, naar man bestemmer hans Skrift; men vi tilstaae tillige, at her er en stor Fristelse at overvinde, naar Forfatteren er en B**. Dog, endskiøndt Forf. af denne Critique har gjort sig lystig med B**s Person, har han derfor ikke glemt hans homiletiske Journal, men heldig nok skildret den baade fra den daarlige og hadelige Side.

No. 32.

Tanker forfattet af en Solicitant paa den 17 Januarii 1773. Trykt hos V. H. Høeche stor $\frac{1}{2}$ Ark 8vo.

Denne Solicitant maas vel være geistlig, thi hans Tanker ere gandske stemmede i Præke-Tonen. Efter en kort Indgang beder han os med en hellig Andagt at betragte 3de Stykker, som Hoved-Deelinger i Afhandlingen — og derpaa begynder han igien heel prækemæssig angaaende da det første ic — For Resten ere hans Hoveddeelinger tagne af Hr. D. Münters Taksigelse = Præken for Dagen d. 17de Jan. 1772. Hvilke Forf. har udført saa ordentlig og ziirlig, som den beste Huus Postil.

No. 33.

Afskeds = Compliment, da hans Høy = Hørselige Durchlantighed Prints Carl S. L.
til

tiltraade sin Reise fra Kiøbenhavn til Norge.
Allerunderdanigst forfattet af Isaac Buchs-
hoff, Trykt hos W. H. Høbecke stor $\frac{1}{2}$ Ark 8vo.

Derfom vi holde denne Affkeeds- Compli-
ment for et Foster af et got Hierte og maadeligt
Genie, saa troe vi, at Forf. vel ikke fordrede
meer af os.

No. 34.

**Om Indretningen og Anlæget af smaae Teglb-
brønderier ved Landsbyerne — En Afhand-
ling belønnet af det Kongelige danske Land-
huusholdings- Selskab, og paa sammes
Beføstning trykt og uddeelt til almindelig
Nytte. — Ved Hr. Mag. Johan Arnt Dyf-
sel, Præst til Sandbye i Holland, m. v. —
Kiøbenhavn, 1772. Trykt hos August Fri-
derich Stein. 3 Ark i stor 8vo. med Kob-
berstykke. Uddeles af Selskabet.**

At dette berømmelige Selskab søger at un-
derrette den almindelige Mand om Maaden, at
anlægge nyttige Teglbbrønderier uden synderlig
Beføstning, er et iblant mange Beviis paa dets
adle Nidkerhed for det Almindeliges Vel. Hr.
M. Dyffels Afhandling om denne Materie har
der-

derfor tildraget sig Selskabets Agtsomhed, den er bleven belønnet med en Sølv = Medalie, og trykt for at uddeles til Landmanden. Den er ledsaget med Hr. Cancellie = Raad Hansens Anmærkinger, som giere Underretningen fuldstændigere.

Afhandlingen i sig selv er deelt i 5 Capitler, hvis Indhold er følgende. 1. Om Stedet til Tegloven og dens Anlæg. 2. Om Leeret, dets Behandling, og Maaden at forme og berede Steenene paa til Brænding. 3. Om Brændingen. 4. Om Beføstningerne paa, og Fordeelen af det her foreslagne Teglblænderie. 5. Om uuelige Indvendinger imod det her giordte Forslag med deres Besvaring, hvor tillige tales noget om Murers Dpfættelse.

Noale Stæder saasom: S. 5. S. 9. og S. 19 findes endel, som ikke vil være forstaaeligt for Bønder, men er tillige saadant, som uden snyderlig Skade kan forbigaaes.